

*Жеребченко Т.І.,
аспірант,
Кіровоградського національного технічного університету,
м. Кіровоград*

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРАЦІ ВЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано мотиваційну складову праці вчителів загальноосвітніх навчальних закладів в Україні. Визначено та класифіковано чинники, що стимулюють вчителів до надання якісної освітньої послуги. Виявлено причинно-наслідковий зв'язок між підвищенням рівня освіти населення та показниками вироблення ВВП в країні.

Ключові слова: *загальна середня освіта, мотивація, стимулювання, освітньо-кваліфікаційний рівень, інтелектуальний, культурний рівень населення.*

Постановка проблеми. Освіта є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку особистості, суспільства, нації і держави. Нарощення їх інтелектуального, духовного та економічного потенціалу, відбувається під час навчання. В процесі навчання в загальноосвітньому навчальному закладі (ЗНЗ) закладаються фундаментальні знання, тобто основи знань для здобуття професійних знань, навичок і цим обумовлюється суспільна важливість праці вчителів ЗНЗ. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості і найвищої цінності суспільства, її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадянина, здатного до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими кадрами [2, с. 188-189], ще Д.Рікардо відставання країн в економічному розвитку пояснював, поряд з іншими причинами, «нестачею освіти у всіх верствах» населення [7, с. 22].

Аналіз досліджень і публікацій. Все більшого розвитку набуває дослідження проблеми стимулювання праці вчителів ЗНЗ. Проблеми розвитку освіти та її впливу на соціально-економічний розвиток суспільства хвилювали українських та зарубіжних вчених: О.Грішнова, Г.Беккер, Л.Борисова, Л.Богуш, Л.Журавльова, В.Кремінь, Л.Колесников, В.Куценко, В.Новіков, В.Литвин, В.Лунячек, К.Маркс, Д.Менделєєв, І.Опалев, С.Ніколаєнко, І.Петрова, С.Струмлілн, В.Тесленко, В.Турченко та інші. Проте незважаючи на зростання інтересу дослідників до функціонування та розвитку системи освіти, багато питань лишаються недостатньо вивченими і вимагають подальшого поглибленого дослідження.

Мета статті – обґрунтування мотивації праці вчителів ЗНЗ, обґрунтування необхідності підвищення якості освітніх послуг, як запоруки конкурентоспроможності держави.

Виклад основного матеріалу. Економічне зростання держави залежить від освітнього рівня всіх верств населення. Необхідність навчання обумовлюється низкою чинників. З позиції формування й розвитку в людини здібностей до праці процес освіти та професійної підготовки безперервний для всіх членів суспільства, складається з послідовних етапів, які характеризуються самостійними, але взаємопов'язаними завданнями і засобами їх виконання [6, с. 102]. Класифікація ознак чинників, що стимулюють вчителів до надання якісних освітніх послуг представлено в таблиці 1. Відповідно до даних таблиці 1 етапи здобуття освіти розподілено на чотири етапи, які проходить людина на протязі життя та під час побудови трудової кар'єри та з метою

забезпечення конкурентоспроможність працівника на ринку праці. Конкурентоспроможність вимірюється багатьма параметрами, але основоположним вважається рівень освіти. Особливого значення в процесі всього навчання людини набуває шкільна освіта, адже саме під час навчання в школі формуються фундаментальні знання, які людина розвиває протягом всього життя. Тому особливого суспільного значення набуває праця вчителів. Аналізуючи статистичні дані щодо охоплення дітей шкільного віку (6-17 років) загальної середньої освіти у % до загальної чисельності постійного населення України, становить 79,8%.

Таблиця 1

Класифікація ознак чинників, що мотивують вчителів до надання якісних освітніх послуг

Етапи освіти	Характеристика	Ознака	Результат	Можливості, що відкриваються після проходження попереднього етапу	Обов'язковість одержання закріплено на законодавчому рівні	Грошове забезпечення освіти	Період використання
Перший етап	відбувається формування в учнів системи загальноосвітніх знань	здобуваються фундаментальні, найстабільніші знання	здобута загальна середня освіта	Надає можливість вступу на навчання до ВНЗ та здобути професію	Повна загальна середня освіта є обов'язковою ст.53 Конституції України	Державне – на безоплатній основі	Під час подальшого навчання та на протязі життя
Другий етап	відбувається формування системи професійних знань і вмінь, досвіду творчої діяльності	здобуваються спеціальні конкретні професійні знання	здобута професія	Вступити на ринок праці, одержувати заробітну плату	–	Державне забезпечення чи контрактна форма навчання	В професійній діяльності
Третій етап	відбувається періодичне оновлення, поглиблення, розширення загальних і професійно значимих знань, умінь	забезпечення ефективності праці відповідно до умов ринкових відносин	підвищення кваліфікації, розвиток компетентності	Забезпечує кар'єрне зростання	–	Державні кошти, кошти роботодавця, власні кошти	Сприяє кар'єрному зростанню
Четвертий етап	паралельно вирішуються кілька завдань попередніх трьох етапів мета навчання полягає в формуванні в членів соціуму додаткових знань і вмінь	не пов'язаних з професійною діяльністю.	додаткова освіта, самоосвіта, саморозвиток особистості		–	Власні кошти	Застосовується в процесі життєдіяльності (професійній кар'єрі, під час ведення домашнього господарства)

Джерело: складено автором

Сучасна державна політика в сфері освіти направлена на забезпечення вільного доступу до загальної середньої освіти всіх категорій населення та 100% охоплення дітей шкільного віку якісною загальною середньою освітою. Досягти забезпечення якісною освітою всіх верств населення можливо з допомогою відданої праці вчителів, які мають постійно оновлювати свої знання.

Тому, особливого значення набуває процес стимулювання праці вчителів ЗНЗ, метою стимулювання має стати забезпечення інтересу (зацікавленості) вчителів виконувати свої обов'язки з повною віддачею, орієнтуючись на гарний результат.

Результат праці вчителів вимірюється якісними характеристиками учнів, як продукту їх праці, таких як показників освіченості та сформованості суспільно значущих цінностей. Система освіти являє собою певну кількість чинників які стимулюють вчителів до надання якісних освітніх послуг. Нами згруповано всі етапи навчання людини та представлено чотирьох етапну систему здобуття освіти в Україні у вигляді «освітньої піраміди» (табл. 2), в основі якої лежить – здобуття загальної середньої освіти над нею розташовуються два етапи освіти, одержання професійної освіти та підвищення кваліфікації працівників, що сприяє кар'єрному зростанню та безпосередньо впливає на вироблення ВВП в державі. Між мотивуючими освітніми чинниками та теорією мотивації А. Маслоу нами виявлено дещо спільне, а саме, між Пірамідою Ієрархії потреб за А. Маслоу [8, с. 28] та складеною нами «Освітньою пірамідою» (табл. 2).

Кожен етап здобуття освіти відповідає мотиваційним характеристикам запропонованим А.Маслоу. Нами запропоновано чотири етапи здобуття освіти, які згруповано у дві групи. До першої групи, на нашу думку, належать: здобуття загальної середньої освіти; професійної освіти; періодичне оновлення знань (підвищення кваліфікаційного рівня) цим етапам відповідають мотиваційні характеристики за А.Маслоу, а саме: задоволення фізіологічних потреб; потреб безпеки; потреб належності й причетності; потреб визнання і самоствердження.

Таблиця 2

А – Ієрархія потреб за А. Маслоу та Б – «Освітня піраміда»

А		Б – «Освітня піраміда»
5.Потреби самовираження	II група	4.Оновлення знань не пов'язаних з професійною діяльністю
4.Потреби визнання і самоствердження 3.Потреби належності й причетності 2.Потреби безпеки 1.Фізіологічні потреби	I група	3. Періодичне оновлення, поглиблення знань 2.Професійна освіта 1.Загальна середня освіта

Джерело: складено автором за [8, с.28]

До другої групи нами віднесено задоволення потреб другого ряду, а саме, потреби оновлення знань не пов'язаних з професійною діяльністю, а з потребою в самовираженні. Таким чином, нами наочно проілюстровано важливість здобуття загальної середньої освіти та ще раз підкреслено суспільну важливість праці вчителів ЗНЗ. Проте, в Україні стимулюванню праці вчителів ЗНЗ не приділяється належна увага. Вчителі надаючи учням якісні освітні послуги, тим самим забезпечить задоволення «фізіологічних» потреб, які забезпечують існування людини.

Висновки. Отже, мотивація праці вчителів ЗНЗ визначена обов'язковістю і важливістю здобуття загальної середньої освіти, яка встановлена на законодавчому рівні.

Крім того, загальновідомо, що шкільна освіта надає фундаментальні знання, які використовуються протягом життя. Планування кар'єри неможливо без одержання відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

На нашу думку, вирішальну роль мотивації праці вчителів має стати надання державою освіти особливого статусу та визнання якісних характеристик в роботі галузі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 № 651-ХІУ
2. Організація і технологія надання послуг [навч. посіб.] / В.В. Апопій, І.І.Олексин, Н.О. Шутовська, Т.В. Футало / – К.: ВЦ «Академія», 2006.–312с. (Альма-матер)
3. В.І. Куценко. Соціальні наслідки економічних трансформацій в Україні (регіональний аспект) / В.І. Куценко, Л.Г. Богуш, І.В. Опалев. – Київ.: НАН РВПС України, 1998. – 330 с.
4. Колесников Л.Ф. Эффективность образования / Л.Ф. Колесников, В.Н. урченко, Л.П. Борисова.–М.: Педагогика, 1991.–272с.
5. Литвин В.М. Науково-освітній потенціал нації: погляд у ХХІ століття /Авт.ко.: В.Литвин (кер.), Андрущенко В, Гуржій А. та ін.–К.: Навч. книга. Кн.2.: Освіта і наука: творчий потенціал державо- і культуро творення –2004. – 672с.
6. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні –інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г.Кремень.–К.:Грамота, 2005.–448с.
7. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки.– К.: «Знання», КОО, 2001.–254с.
8. Колот А.М. Мотивація персоналу:Підручник. Вид.2-ге, без змін.–К.:КНЕУ, 2006.–340 с.
9. Людський розвиток в Україні: інноваційний вибір (колективна монографія)/За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008.–383с.
10. www.rada.gov.ua

ЖЕРЕБЧЕНКО Т.И. МОТИВАЦИОННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ТРУДА УЧИТЕЛЕЙ СРЕДНИХ ШКОЛ В УКРАИНЕ

В статье обоснована мотивационная составляющая труда учителей общеобразовательных учебных заведений в Украине. Определенно и классифицированы факторы, которые стимулируют учителей к предоставлению качественной образовательной услуги. Выявлена причинно-следственная связь между повышением уровня образования населения и показателями выработки ВВП в стране.

Ключевые слова: среднее образование, мотивация, стимулирование, образовательно-квалификационный уровень, интеллектуальный, культурный уровень населения.

ZEREVBCHENKO T.I. MOTIVATIONAL MAKING LABOUR TEACHERS OF HIGH SCHOOLS IN UKRAINE

In the article the motivational constituent of labour of teachers of general educational establishments is reasonable in Ukraine. Certainly and factors that stimulate teachers to the grant of quality educational service are classified. Causally-consequence connection is educed between the increase of level of formation of population and indexes of making of GDP in a country.

Keywords: universal AV education, motivation, stimulation, educationally-qualifying level, intellectual, standard of culture of population.